

Thede Kahl

ČUVANJE JEZIKA, GUBLJENJE IDENTITETA: MEGLENSKI VLASI¹

Poreklo, jezik i rasprostranjenost meglenskih Vlaha

Meglenški Vlasi predstavljaju samostalan ogrank balkanskog romanskog stanovništva, koji je u bliskoj jezičkoj vezi sa Aromunima (Cincarna), Dakorumunima i Istrorumunima. Balkanolog Weigand (1892:53–55) je smatrao da su meglenški Vlasi deo bugarsko-vlaške grupe naroda, koji je nakon bitke na Kosovu izbegao na visoravan Karadžova. Tamo su našli podesnu klimu i zemlju, što je uticalo na njihovo udaljavanje od nomadskog načina života; Papahagi (1903:7–9) smatra ovu teoriju malo verovatnom. Nakon Jirečeka (1893:97), mnogi autori su zauzeli stav da su se Vlasi mešali sa Pečenezima, koji su, nakon poraza u bici protiv vizantijskog cara Komnenosa 1091. godine naseljeni kao vojni kolonisti u području Meglena. Uz teorije o mešanja sa Pečenezima, postoje i teorije o mešanju sa Kumanima (Katsugiánnis 1964:34).

Meglenovlaški ili meglenorumunski² smatra se dijalektom rumanskog jezika; međutim, ukoliko aromunski (cincarski) posmatramo kao poseban jezik, onda se i meglenorumunski mora tretirati na isti način — kao poseban jezik, ili barem kao posebna varijanta (za detalje o jeziku cf. Atanasov 1984 i 2002, Dahmen 1989, Katsánis 2001).

Meglenški Vlasi su pretežno pravoslavne vere. Za vreme osmanlijske vladavine, meglenorumunsko stanovništvo se oduprlo islamizaciji — s jednim jedinim izuzetkom: to je selo *Nânti* (grčki *Νότια*, bugarski *Нюнту*, turski *Nutya*), čije je stanovništvo u 18. veku prešlo na islam. Se-

¹ Za pomoć pri priređivanju teksta zahvaljujem se Radovanu Grahovcu.

² Nazivi *meglenški Vlasi* i *meglenški Rumuni / Meglenorumuni* mogu se koristiti kao sinonimi. Ja ipak dajem prednost terminu *meglenški Vlasi*, budući da ovaj narod danas sam sebe naziva Vlasima, a ne Rumunima.

lo *Nânti* je nekada predstavljalo centar vlaške populacije u srednjoj Makedoniji, dok je danas naseljeno pontijsko-kavkaskim stanovništvom koje govori grčki jezik. Ovo selo je preuzele funkciju trgovačkog centra za čitav Meglen, i kao takvo imalo je najveći broj stanovnika od svih meglenovlaških sela.

Zbog sve veće vezanosti za poljoprivredu i sve većeg udaljavanja od mobilnog stočarskog privređivanja, meglenski Vlasi su do početka 20. veka uspeli da se kompaktno nasele u dobro omeđenom prostoru srednje Makedonije – u takozvanom Meglenu. Meglen je geografski prostor koji se proteže preko severoistočnog dela oblasti *Almopia* i širi se preko zapadnog kraja provincije *Peonija*, sve do malog prostora u Republici Makedoniji u oblasti oko Gevgelije. Uz južnoslovenski oblik *Mäglen*, odnosno *Meglen*, koji odgovara grčkom *Μεγλενά* ili *Μογλενά*, upotrebljava se i tursko-osmanlijski oblik *Karacova* kao i antičko grčko ime *Αλμωπία*, koje je ponovo u službenoj grčkoj jezičkoj upotrebi još od 1927. godine. Rasprostranjenost meglenskih Vlaha može se danas, nakon napuštanja Meglena i iseljavanja, okarakterisati kao disperzna. Iseljavanje se odvijalo u dva glavna pravca – prema Rumuniji i Turskoj, pri čemu je iseljavanje u Rumuniju pre svega imalo privredne motive, a iseljavanje u Tursku je uglavnom bilo prisilno, u okvirima grčko-turske razmene stanovništva.

- U Meglenu su se sledeća vlaška sela sačuvala do danas: u Grčkoj Archángelos (Oşań), Skra (L'umnița), Períklia (Birislaf), Langadiá (Lungunt), Kúpa (Cupa), Kárpi (Tsârnareca) i u Rep. Makedoniji selo Uma (Huma).
- Meglenski Vlasi su se u Rumuniju doseljavali od 1925. godine nadalje. „Makedonskoj braći“ je rumunska država pomagala prilikom preseljavanja. Najveći deo tih preseljenika se danas može naći u Černi u Dobrudži. Danas se u Rumuniji vrlo često tvrdi da su ti ljudi napuštali Grčku zbog tamošnjih problema sa grčkim nacionalizmom, i da su tada te izbeglice iz Grčke izabrale Rumuniju za svoju domovinu. Čini se, ipak, da su ekonomski faktori igrali odlučujuću ulogu u ovom procesu. Isto su tako preterana tvrđenja sa grčke strane da su isključivo ekonomski faktori te ljude prisiljavali na iseljavanje.
- Iseljavanje u Tursku pogodilo je samo islamizirani deo meglenskih Vlaha, koji su se u celini morali iseliti i danas se nalaze u istočnoj Trakiji (za detalje cf. Kahl 1999 i 2002). Mesta naseljavanja meglenskih Vlaha u Turskoj bila su sve do pre nekoliko godina potpuno nepoznata (Andrews 1989:103; Atanasov 1990; Capidan 1925:15; Dahmen/Kramer 1986:266; Wild 1983:11), tako da se mora prihvati činjenica da nikada nećemo moći rasvetliti gde su meglenski Vlasi boravili nakon

njihovog iseljavanja iz Nântija (Dahmen 1989:445). Iseljavanje u Tursku se u potpunosti razlikuje od iseljavanja u Rumuniju, gde su se Vlasi iz skoro svih vlaških sela u Meglenu naselili u jednom selu (Černa). U slučaju sela Nânti, većina iseljenika se rasula i naselila u brojnim mestima; u svojoj novoj turskoj domovini nisu smeli osnivati nikakav naseljenički centar.

Osim na već spomenutim prostorima, meglenovlaške porodice se danas mogu naći i u mnogim gradovima makedonskog prostora (kao što su Guménissa, Édessa, Polýkastro, Axiúpoli, Thessaloníki, Gevgelija, Skopje). Nalazimo ih, isto tako, u manjem broju u bivšim socijalističkim državama istočne Evrope (u gradovima kao što su Taškent, Varšava, Budimpešta, Jambol). Ukupan broj stanovnika meglenovlaškog porekla na svim navedenim područjima danas ne prelazi 14 hiljada.

Unutrašnja i spoljašnja određenja meglenских Vlaha

Govoreći o sebi, pored naziva *Vla^u* (množina *Vlaš*) meglenški Vlasi upotrebljavaju i izvedenice u čijoj je osnovi ime mesta iz koga potiču. Tako Vlasi iz mesta Oşań (Archángelos) sebe nazivaju *Oşineşti* i s tim u skladu i svoj jezik nazivaju *oşineşti*, oni iz Trnareca (Kárpi) se nazivaju *Tsârnărcoți* itd.

Dok ih njihove neposredne komšije nazivaju jednostavno *Vlasi* (grčki *Bλάχοι*, makedonski *Vlaci*), upotrebljavajući tako isti naziv i za Aromune i za Meglenorumune, u drugim jezicima uobičajen je naziv *Meglenorumuni* (rumunski *Meglenoromâni*, nemački *Meglenorumänen*, ruski *Мегленорумыны*, engleski *Meglenoromanians*). Naziv **Rumôn*, kako bi teoretski moglo glasiti samoodređenje tog naroda, nije moguće dokazati (Capidan je 1928. godine pisao: „Numele *Rumon*, cu care ar fi trebuit să se cheme, s-a pierdut fără urmă“,³ cf. Arvinte 1980:37). Njihovi aromunski susedi ih najčešće nazivaju *Tucâni*.

U Turskoj meglenški Vlasi predstavljanju toliko malu i nepoznatu grupu da za njih njihovi turski susedi uopšte nemaju posebno ime. Najveći broj Turaka iz istočne Trakije ne razlikuje ih od Pomaka i obuhvata ih pojmom *Karacovalı* („osobe iz Karacova/Megleni“) ili ih uopšteno naziva *Rumeli* („pridošlice iz Rumelije“), a tim imenom nazivaju se i turske i pomacke pridošlice sa Balkana. S druge strane, one pridošlice, koji se prepoznaju kao meglenški Vlasi, ne nazivaju se imenom *Ullahlar*, kako se inače u Turskoj nazivaju Vlasi, nego ih zovu *Nutyalı* („osobe iz Nântija“).

³ „Ime *Rumôn*, kako bi ih zapravo trebalo zvati, nestalo je bez traga“.

Jedino se u Rumuniji za meglenske Vlahe upotrebljavaju nazivi *Megleniți* ili *Meglenoromâni*, koje oni i sami koriste. Pri tome je naziv *Vlaš* kao samoodređenje u poslednje vreme izašao iz upotrebe. Oni koji danas na meglenovlaškom idiomu upotrebljavaju reč *Vlaš*, misle pri tome na Aromune. Tome odgovara upotreba pojma *vlăhești* kada se na meglenovlaškom želi reći *aromunski*. Naziv *Machedon* se koristi u odnosu na vlastitu (megenovlašku) grupu.

Etničko-nacionalne strukture u Meglenu

Etnički prostor meglenskih Vlaha do početka 20. veka karakteriše većinsko prisustvo slovenskih govornika makedonskog jezika, koji su snažno uticali na meglenovlaški jezik i kulturu. Sastav je sigurno da meglenski Vlasi nisu bili u bliskom kontaktu samo sa svojim hrišćanskim slavofonim susedima, nego i sa slavofonim muslimanima Meglena, takozvanim Pomacima, Torbešima ili Čitacima.

U vreme pojave nacionalnih pokreta u jugoistočnoj Evropi, u Grčkoj, Rumuniji i Bugarskoj pojavio se pojačan interes za meglenske Vlahe. Te zemlje su se zauzele za osnivanje nacionalnih škola u različitim vlaškim selima: od 1888. godine bilo je pet grčkih škola, od 1890. godine osnivane su rumunske škole (za detalje v. Capidan 1928:9–12; Peyfuss 1974:106). Bugari su koristili aktivnosti rumunskog pokreta kao sredstvo za slabljenje grčkog uticaja. Islamizirani Vlasi iz Nântija nisu u to vreme bili cilj nacionalističkih propagandi, jer ni Rumunija ni Grčka nisu mogle očekivati podršku od muslimanskih Vlaha. Tako u Nântiju nisu postojale ni grčke, ni rumunske škole.

Na prostoru najintenzivnijeg naseljavanja Vlaha, u grčkoj srednjoj Makedoniji, sukobi između različitih nacionalno određenih grupa ostavili su duboke tragove koji se i danas ispoljavaju kroz vrlo kompleksan strah od ljudi koji se interesuju za Vlahe. Radi se o sukobu na dva nivoa: s jedne strane, to je sukob između nacionalnih orientacija, kao što su određenja ‘biti Grk ili Rumun’, a s druge strane između religiozne pripadnosti bugarskom egzarhatu ili grčko-vizantijskoj patrijaršiji. Problem identiteta je, dakle, sličan onom kod Aromuna, s tim da su oni mnogo izrazitije bili grcizirani, pa je rumunski pokret u Meglenu mogao biti prisutniji. Na to je s jedne strane uticala pomoć udaljene Rumunije, dok je sa druge strane bliska Grčka nudila čvrsto uporište. Upućenost na Bugarsku nudila se kao opcija pre svega prorumunskim grupacijama u njihovom sukobu sa progrčkim grupacijama. Inače se raspoloženje meglenskih Vlaha prema bugarskom egzarhatu može označiti kao vrlo skromno.

Da bi se došlo do odgovora na pitanje da li među meglenskim Vlasi ma postoji osećaj zajedništva, moraju se najpre razmotriti njihovi odnosi i stepen identifikacije sa njihovim neposrednim susedima.

Meglenki Vlasi i muslimani

Slučaj islamizacije Nântija je, izgleda, jedini primer verske konverzije čitavog vlaškog sela. To je selo, budući središte episkopa, dugo vremena bilo neka vrsta središta hrišćanstva. Sa islamizacijom u 18. veku, stanovnici su dobili veću podršku vladajućih slojeva, a time i veći uticaj u regiji. Od današnjih meglenovlaških sagovornika ne može se očekivati da se direktno sećaju priča o islamizaciji. Uprkos tome, očuvala su se neka predanja u kojima bi moglo biti dosta istine (za primere v. Kahl 2002; Kukúdis 2001:283–286; Limanoski 1994:267–273; Méllios 1986:24–37; Papageorgíu 1909:91–95).

Religija je imala odlučujuću ulogu u formiranju identiteta muslimanskih Vlaha. Ona je povećavala mogućnost njihove identifikacije sa ostalim muslimanskim etnosima (između ostalih sa Turcima i Pomacima), i istovremeno ih je udaljavala od rođaka po jeziku (Vlaha). Stoga je kod mnogih došlo do pojave dvostrukog identiteta, koji je omogućavao identifikaciju i sa Vlasima i sa Turcima. Identifikacija sa Turcima bila je ograničena isticanjem da je neko Turčin sa Balkana, Rumeli Turčin ili jednostavno „turske vere“, dok su Turci iz Turske bili „drugi Turci“. Identifikacija sa meglenskim Vlasima koji su ostali u Meglenu bila je, s druge strane, ograničena isticanjem da su Vlasi, preostali u Makedoniji, ostali *gâvurlar/gauri*; samo ih je jezik povezivao jedne s drugima.

Najizrazitije pozitivno određenje prema njihovoj hrišćanskoj prošlosti čuo sam 1997. godine od jedne osamdesetogodišnje Vlahinje u Şarköy-u: *Mi smo postali Turci, ali smo u srcima ostali hrišćani. Potajno smo nastavljali liturgiju.* Jedan drugi šezdesetdvogodišnjak s kojim sam razgovarao u Hoşköy-u misli: *Tako kao što se Turci u Grčkoj osećaju kao Grci, tako se i ja osećam kao Turčin.*

Danas su u Turskoj mešoviti brakovi između meglenskih Vlaha i pripadnika drugih etničkih grupa pravilo. Iako nije bilo moguće uspostaviti potpunu geneologiju, može se tvrditi da se Vlasi više mešaju sa doseljenicima sa makedonskog prostora („Rumeli“) nego sa Turcima koji su se još od ranije nalazili u Trakiji. Prema vlastitim izjavama, najčešće brakove sklapaju sa Pomacima — kao što se uostalom i odnos prema Pomacima može oceniti kao najbliži. Bio sam iznenađen podatkom da osobe iz Nântija u Kalamışu poznaju skoro sve pomačke stanovnike susednih sela i da sa njima održavaju vrlo intenzivne kontakte, dok u isto tako bliskom

turskom selu nisu ni jedanput bili u poseti kod *yerli* („domaćih“). Za Pomake kažu: *Naravno da ih poznajemo dobro, oni su isto Karacovalı (Megleni)*.

Meglenovlaški idiom u Turskoj ostao je potpuno izvan uticaja standardnog rumunskog jezika, tako da je u odnosu na meglenovlaški govor u Grčkoj, Rumuniji ili Republici Makedoniji sačuvao mnoge arhaične crte. Neki ljudi sa kojima sam razgovarao izjavili su da vlaški mogu pisati turškim alfabetom — što je u izrazitoj suprotnosti sa Vlasima iz Grčke, koji vlaški jezik smatraju „nepodesnim“ za pisanje!

Meglenki Vlasi i slovenski Makedonci

Meglenki Vlasi su uglavnom živeli u slovenskom okruženju, tako da je jezički i kulturni uticaj Slovaca vrlo prisutan, što kod Aromuna nije bio slučaj. Jak uticaj slovenskih Makedonaca ogleda se, pre svega, u domenu tradicionalne kulture meglenskih Vlaha, i to posebno u leksici vezanoj za život na selu, ali i u materijalnoj i duhovnoj kulturi. Pored toga, na repertoaru vlaških muzičara u Meglenu očuvao se do danas veliki broj slovenskih pesama i igara. Slovenski idiom Meglena je za Vlahe bio jezik trgovine pa je zato imao prestižan status. Dokaz tog visokog statusa je slovenizacija vlaškog stanovništva — selo Kastaneri (Barovišta) je, na primer, u potpunosti slavizirano.

Meglenki Vlasi u grčkom delu Meglena danas više ne vladaju aktivno slovenskim idiomom. Imajući u vidu stepen asimilacije Vlaha u raznim slovenskim selima Meglena jasan je njegov značaj i status u prošlosti. Slovenski uticaji su stari i duboko ukorenjeni, te su prisutni i u zajednicama pridošlica i u novije vreme ne pokazuju nikakav oblik asimilacije. U lokalnoj komunikaciji, danas, u grčkom delu Meglena, grčki jezik daleko se više vrednuje od slovenskog idioma.

Identifikacija meglenskih Vlaha sa etnonimom „Makedonac“ sreće se u oba dela Meglena. Citiram iskaz jednog šezdesetsedmogodišnjeg govornika iz sela Ošań (Grčka): *Ne znam da li su Vlasi došli iz drugih mesta, ali svi smo Makedonci. Pričamo drugi jezik, ali ‘ντόπιοι’⁴ nisu više Makedonci od nas.*

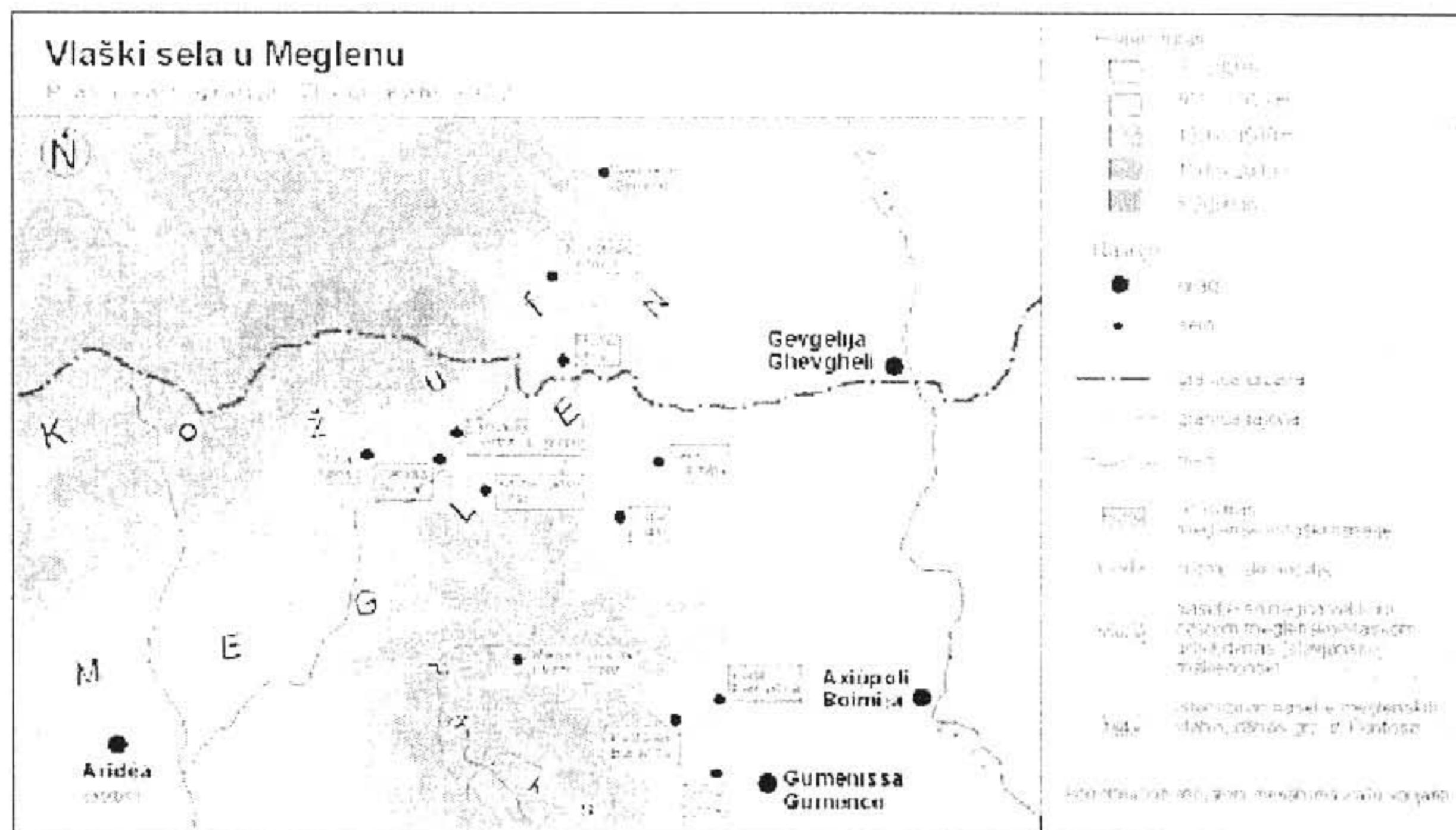
Meglenki Vlasi i Aromuni

Uprkos neposrednom susedstvu, retko je dolazilo mešanih brakova između meglenskih Vlaha i Aromuna, pa i to isključivo u jednom smeru:

⁴ „ντόπιοι“ = domoroci; ovako meglenski Vlasi i Grci označavaju govornike slovenskih idioma.

dok sam često sretao meglenske žene koje su živele među Aromunima i tako u svoj jezik preuzele mnoge aromunske reči, a i neke običaje i navike, kao što je to, na primer, nošenje tetoviranog krsta, upoznao sam samo jednu jedinu Aromunku koja se udala u meglnovlašku porodicu. Dok meglenski Vlasi u Rumuniji nemaju ni knjiga objavljenih na meglenskom dijalektu, niti kaseta sa meglnovlaškim pesmama, značajno brojnija zajednica Aromuna objavila je u Dobrudži veliki broj aromunskih tekstova i muzičkih kaseta. Njihova muzika je raširena i kod meglenskih Vlaha i karakteristično je da u mnogim meglnovlaškim domovima u Černi kruže aromunske publikacije, ali nema meglnovlaških.

I dok meglenski Vlasi u Rumuniji pokušavaju da se distanciraju od Aromuna, dotle se u Grčkoj u mnogim mestima može primetiti suprotna tendencija. Lokalna udruženja sarađuju sa aromunskim udruženjima i na meglenovlaškim proslavama počela se izvoditi aromunska muzika, dok se vlastita uopšte ne neguje.

Meglenki Vlasi i Rumuni

Meglenske porodice koje su se odlučile na iseljenje u Rumuniju nisu ni na koji način u tome bile sprečavane od strane grčkih vlasti. Prema navodima mojih sagovornika iz Černe, bili su čak nagovarani na odlazak i bilo im je saopšteno da ne treba da očekuju da će u slučaju želje za povratkom biti dobrodošli. Nakon napuštanja svojih domova u Meglenu u srednjoj Makedoniji, meglenski Vlasi su naseljeni u južnoj Dobrudži, koju su 1940. godine morali ponovo napustiti da bi se naseli-

li u severnoj Dobrudži. Mesto naseljavanja se najčešće određivalo na osnovu mesta njihovog porekla, što znači da su Vlasi iz sela Lundziń bili naseljavani u jedno naselje, a meštani sela Ošiń u neko drugo. Mnoga sela su bila posebno za njih izgrađena i nalazila su se u susedstvu bugarskih ili turskih sela. Nakon naseljavanja u južnoj Dobrudži, meglenski Vlasi su mogli svoju decu da šalju u rumunske škole i da posćeju rumunsku službu u crkvi.

Pri popisu stanovništva u Rumuniji 2002. godine, *macedoromâni* (makedonski Rumuni) i *aromâni* (Aromuni) svrstani su u podgrupu Rumuna. Ipak, ne može se sa sigurnošću utvrditi u kojem su se stepenu meglenski Vlasi određivali kao makedonski Rumuni ili kao Aromuni. Pri poslednjem popisu stanovništva, u najvećem meglenskom naselju u Rumuniji (Černa) celokupno stanovništvo deklarisalo se kao Rumuni. Megleno-vlaško stanovništvo u ovom naselju je samo dalo podatak da njihov udio u selu iznosi 60%.

Megleni Vlasi na svom jeziku Dakorumune nazivaju *Mucani*. Taj naziv ipak izbegavaju u prisustvu Dakorumuna jer se ta reč može doživeti kao uvredljiva. Tako jedan sagovornik navodi: *Iako kod Rumuna nije dobro primljeno kada ih nazivamo „Mucani“, mi ipak za njih upotrebljavamo taj naziv. [...] Naravno da smo i mi sami Rumuni. Mi [Megleni] smo takođe sličniji Rumunima nego Aromunima.*

Megleni Vlasi i Grci

U jednom pismu crkvenog ekonoma Ioakeima Ananiadesa iz Gevgelije tadašnjem upravniku Makedonije Stéfanosu Dragúmisu (1842–1922) stoji: *Stanovništvo sedam vlaških sela Meglena je „rumunizovano“ i oni bi se rađe nazivali Turci nego Grci.*

Nekome ko se već bavio istraživanjem aromunskih zajednica u Grčkoj i ko je upoznao njihovu ekstremnu identifikaciju sa savremenim grčkim osećanjem, taj će element nedostajati kod meglenskih Vlaha. Snažno prisustvo svrstavanja Arumuna pod pojam „grčkog“ moguće je objasniti njihovom zavisnošću od grčkog jezika kao jezika trgovine, a prisustvo takve strategije kod meglenskih Vlaha pretežno ne-grčkim okruženjem u kome su oni naseljeni. U poslednje vreme efekat konzervacije ima činjenica da se naselja meglenskih Vlaha nalaze u vojno zatvorenom području. U grčkom delu Meglena većina Vlaha sama sebe označava kao *Έλληνες* (Heleni), ali ne kao *Grci* (detaljnije o aspektima grciziranja Vlaha v. Dahmen 1997, Kahl 2003).

Da li postoji osećaj zajedništva među meglenskim Vlasima?

Već pri površnom posmatranju pada u oči da je kod meglenskih Vla-ha vlaški identitet još manje izražen nego kod ostalih Vla-ha, posebno kod Cincara (Belkis 1996, Kahl 1999). Tri najvažnije oblasti njihovog naseljavanja (Meglen, Dobrudža i Trakija) toliko su se „udaljile“ jedna od druge da ih, osim potpuno neproblematične komunikacije na istom jeziku, više ništa ne povezuje — a najmanje inače osetljivo osećanje zajedničke pri-padnosti. Zbog već dugo slabe povezanosti između hrišćanskog i musli-manskog meglenvlaškog stanovništva, ne čude tako slabi ili nikakvi kontakti između meglenskih Vla-ha u Turskoj i Vla-ha u ostalim zemljama ju-goistočne Evrope. Dok je u Turskoj staro stanovništvo sačuvalo još žive uspomene na regije iz kojih su naseljeni pa se i sada mogu setiti mnogih mesta u Meglenu — u rumunskoj Dobrudži, a još manje u području odakle su iseljavani — u samom Meglenu, niko nema nikakve predstave o tome gde danas živi meglensko muslimansko stanovništvo iz tih krajeva. U Černi sam upoznao samo dve osobe koje nešto znaju o postojanju islami-zovanih Vla-ha, koje su čule za selo Nânti i da su tamo nekad živeli islami-zovani Vlasi. Tako su, međutim, bili prekinuti i odnosi između meglenskih Vla-ha u Rumuniji i Grčkoj tokom trajanja gvozdene zavese, i samo je mali broj porodica ponovo uspostavio kontakt.

Čini se da meglenvlaška kultura i identitet, u odnosu na situaciju kod Aromuna, imaju još manje šanse da prežive. Može se pretpostaviti da bi se meglenski jezik (dijalekat) uz odgovarajuću podršku mogao održati u nekoliko narednih generacija u Gevgeliji, gde živi relativno kompaktna grupa meglenskih Vla-ha. U Rumuniji je standardni jezik previše sličan meglenskom idiomu, a u Grčkoj i Turskoj disperzija meglenskih Vla-ha je prevelika, a uz to je i sama želja da se maternji dijalekat očuva veoma ma-la. Stoga se na ovim prostorima može očekivati brza asimilacija meglenskih Vla-ha, dok bi se oni u područjima Gevgelije i Černe mogli eventualno očuvati kao mala, izolovana ostrva stanovništva.

Bibliografija

- Andrews 1989: P. A. Andrews, Ethnic Groups in the Republic of Turkey, *Beihefte zum Tübinger Atlas des Vorderen Orients* 60, Wiesbaden.
- Arvinte 1980: V. Arvinte, Die Rumänen. Ursprung, Volks- und Landesnamen, *Tübinger Beiträge zur Linguistik* 114, Tübingen.
- Atanasov 1984: P. Atanasov, Meglenoromâna, *Consiliul Culturii și Educației Socialiste: Tratat de dialectologie românească*, Craiova, 476–550.
- Atanasov 1990: P. Atanasov, *Le mégréno-roumain de nos jours. Une approche linguistique*. Balkan–Archiv, Neue Folge, Beiheft, Bd. 7, Hamburg 1990.
- Atanasov 2002: P. Atanasov, *Megelenoromâna astăzi*, Editura Academiei Române.

- Belkis 1996: D. Belkis, Comment peut-on être Mégléno-roumain? La construction historique d'une identité ethnique, *Martor. Revue d'Anthropologie du Musée du Paysan Roumain* 1, Bucureşti, 146–160.
- Capidan 1925–1935: T. Capidan, *Meglenoromâni. 1. Istoria și graiul lor; 2. Literatura populară la Meglenoromâni; 3. Dicționar Meglenoromân*, Bucureşti 1925 (1), 1928 (2), 1935 (3).
- Dahmen/Kramer 1986: W. Dahmen, J. Kramer, Das Meglenorumänische, G. Holtus & E. Radtke (ur.), *Rumänistik in der Diskussion*, Tübingen, 261–280.
- Dahmen 1989: W. Dahmen, Rumänisch: Areallinguistik III. Meglenorumänisch, G. Holtus, M. Metzeltin & Chr. Schmitt (ur.): *Lexikon der Romanistischen Linguistik* 3, Tübingen, 436–447.
- Dahmen 1997: W. Dahmen, Griechisch-Aromunisch, H. Goebel, P. H. Nelde & Z. Starý (ur.), *Kontaktlinguistik. Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung*, Vol. 2. Berlin, New York, 1532–1539.
- Hahn 1863: J. G. von Hahn, *Reise durch die Gebiete des Drin und Wardar*, Wien.
- Jireček 1893: J. C. Jireček, Über die Wlachen von Moglena, *Archiv für Slavische Philologie* 15, Leipzig, Berlin, 95–97.
- Kahl 1999: T. Kahl, *Ethnizität und räumliche Verbreitung der Aromunen in Südosteuropa*, Münstersche Geographische Arbeiten 43, Münster.
- Kahl 2001: T. Kahl, Feldforschungen zur Ethnizität von Aroumnen und meglenitischen Vlachen, B. Freund, & H. Jahnke, *Der mediterrane Raum an der Schwelle des 21. Jahrhunderts*, Berliner Geographische Arbeiten 91, Berlin, 65–72.
- Kahl 2002: T. Kahl, Zur Islamisierung der meglenitischen Vlachen (Meglenorumänen): Das Dorf Nânti (Nótia) und die „Nântinets“ in der heutigen Türkei, *Zeitschrift für Balkanologie* 38, Nr. 1–2, Wiesbaden, 31–56.
- Kahl 2003: T. Kahl, Aromanians in Greece: Minority or Vlach-speaking Greeks? *Jahrbücher für Geschichte und Kultur Südosteuropas* 5, München.
- Katsánis 2001: N. Ath. Katsánis [Κατσάνης, Νικόλαος Αθ.], *Οι Βλάχοι του Πάικου του Βυζαντινού Θέματος των Μογλενών*, Θεσσαλονίκη.
- Katsugiánnis 1964–1966: T. M. Katsugiánnis [Κατσουγιάννης, Τηλέμαχος Μ.], *Περί των Βλάχων των ελληνικών χωρών*, 1–2, Θεσσαλονίκη.
- Kukúdis 2001: A. Kukúdis [Κουκούδης, Αστέριος] *Οι Ολύμπιοι Βλάχοι και τα Βλαχομογλενά*, Θεσσαλονίκη.
- Limanski 1994: N. Limanski [Лимански, Нијази]: Исламизацијата на областа Меглен, С. Ѓуровски, Р. Николовски & Т. Огненовски (ur.), *Фолклорот и етнологијата на Мариово и Меглен*, Прилеп, Битола, 267–273.
- Méllios 1984: L. A. Méllios [Μελλιος, Αλζαρος Α.], *Ο εξισλαμισμός του μητροπολίτη Μογλενών-Πέλλης*, Αριδαία. Ἐκδοση της Ιεράς Μονής του Αρχαγγέλου Μιχαήλ Αριδαίας αρ. 2.
- Papageorgíu 1909: P. N. Papageorgíu [Παπαγεωργίου, Πέτρος Ν.], *Ο εξισλαμισμός του μακεδονικού χωριού Νοτίων*, *Μακεδονικό Ημερολόγιο*, 91–95.
- Papahagi 1903: P. N. Papahagi, Megleno-Români. Studiu etnografico-filologic, *Analele Academiei Române, Seria II*, Nr. 25, Bucuresci, 1–267.
- Peyfuss 1974: M. D. Peyfuss, *Die Aromunische Frage. Ihre Entwicklung von den Ursprüngen bis zum Frieden von Bukarest (1913) und die Haltung Österreich-Ungarns*, Wiener Archiv für Geschichte des Slawentums und Osteuropas, Wien.

Weigand 1892: G. Weigand, *Vlacho-Meglen. Eine ethnographisch-philologische Untersuchung*, Leipzig.

Wild 1983: B. Wild, *Meglenoromanischer Sprachatlas*, Balkan-Archiv, Neue Folge, Beiheft 2, Hamburg.

Thede Kahl

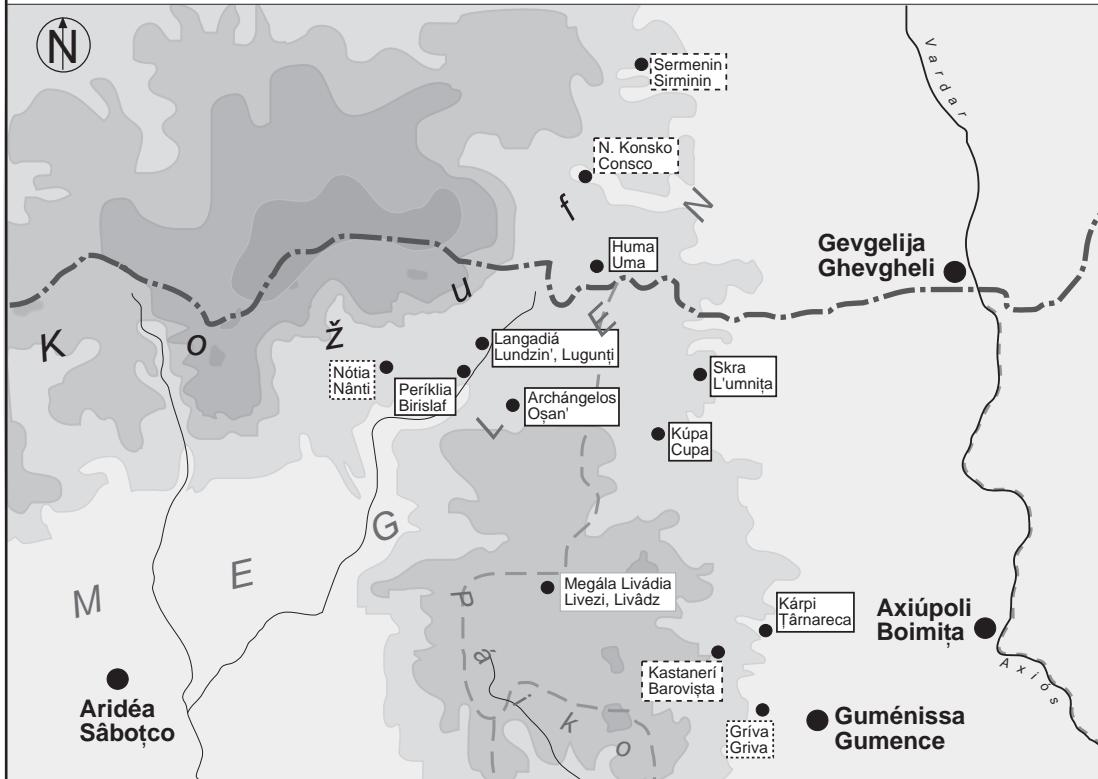
Sprachverlust und Identitätswahrung

Feldforschungen bei den meglenitischen Vlachen (Meglenoromanen)

Die meglenitischen Vlachen oder Meglenoromanen Zentralmakedoniens (Griechenland, Makedonien/FYROM) sind ein eigenständiger Zweig der Balkanromanen, Sprecher eines rumänischen Dialektes im weitesten Sinne und in ihrer überwiegenden Mehrheit orthodoxe Christen. Zu osmanischer Zeit hat die meglenitisch-vlachische Bevölkerung der Islamisierung standgehalten – mit einer einzigen Ausnahme: dem Dorf Nânti, dessen Bevölkerung im 18. Jahrhundert zum Islam übertrat. In Folge des griechisch-türkischen Bevölkerungsaustausches 1922 mussten sich die Einwohner des Dorfes in der Türkei ansiedeln – wo ihre Siedlungsgebiete bis vor wenigen Jahren unbekannt waren. Eine andere, ebenfalls zahlenmäßig große Gruppe der meglenitischen Vlachen verließ fast gleichzeitig ihre zentralmakedonische Heimat Richtung Rumänien. Dort leben sie bis heute in der Dobrudscha in Nachbarschaft mit Rumänen, Aromunen, Lipovenern und Türken. Die verbliebenen Vlachen im Meglen sind zum Teil in die nahegelegenen Städte abgewandert, zum Teil wohnen sie bis heute in ihren Bergdörfern im Meglen. Der Beitrag untersucht, wie weit bei diesen drei relativ kompakten Siedlungsgruppen noch von einer meglenitisch-vlachischen Ethnie gesprochen werden kann, wie weit es noch Beziehungen, Gemeinsamkeiten und Unterschiede über die Grenzen hinweg gibt und ob von einem Zusammengehörigkeitsgefühl gesprochen werden kann. Nach kurzen Ausführungen zur Herkunft der meglenitischen Vlachen wird auf die Eigen- und Fremdbezeichnungen und die Beziehungen zu den benachbarten Ethnien sowie die Assimilation durch diese eingegangen.

Vlaška sela u Meglenu

Plan i kartografija: Thede Kahl 2002

Visinska skala

0 - 500 m
500 - 1000 m
1000 - 1500 m
1500 - 2000 m
> 2000 m

Naselja:

- grad
- selo

— — državna granica

— — regionalna granica

~~~~ reka

Humal do danas meglenovlaško naselje

Livádia aromunsko naselje

Gríva naselje sa nekad velikim udalom meglenovlaškog stanovništva, danas slavo-makedonsko

Nóta islamizirano naselje meglenskih Vlaha, danas naseljeno pontijskim Grcima

Ispod današnjih imena naselja date su vlaške varijante.